

Document	Archeologische Quickscan
Plangebied	Kanaalweg 5, Nieuwe Niedorp, gemeente Hollands Kroon
Adviesnummer	21220
Opsteller(s)	S. Veenstra & C. M. Soonius (Senior Archeoloog)
Datum	11-10-2021

Advies	Geen bezwaar
Vervolgtraject	Behouden dubbelbestemming met vrijstellingsgrens > 2.500 m ² . Opnemen vrijgave van het noordwestelijke gedeelte van het plangebied.

Archeologische Quickscan

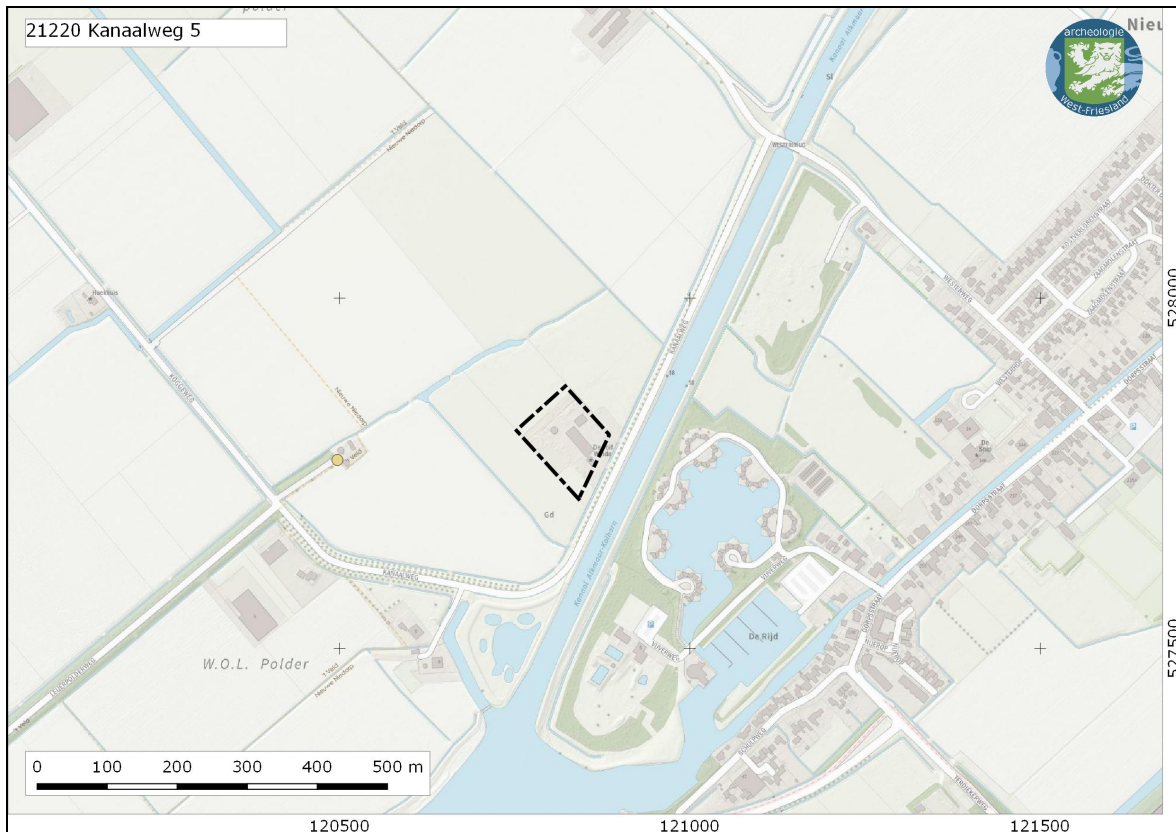
1. Inleiding

Op verzoek van de gemeente Hollands Kroon (contactpersoon: mevr. Minke de Koning) is gekeken naar het aspect archeologie met betrekking tot het opstellen van een nieuw Bestemmingsplan voor de Kanaalweg 5 in Nieuwe Niedorp, gemeente Hollands Kroon.

Binnen het perceel bevindt zich een agrarisch bouwvlak met daarop diverse schuren en een bedrijfswoning. De agrarische bedrijfsactiviteiten zijn beëindigd. Het voornemen is om een nieuw juridisch-planologisch kader te creëren waarin het huidige gebruik als gemengd paardenbedrijf de toekomstige invulling van het gebied kan zijn. Het plangebied is ca. 1 hectare groot. Het is niet bekend of de beoogde bestemmingsplanwijziging gepaard gaat met bodemroering.

Vliegtuigwrak

In 2020 is binnen het plangebied een vliegtuigwrak uit de tweede wereldoorlog geborgen. Bij het bergen van het toestel is de grond hier geroerd en heeft verstoring van het bodemarchief plaatsgevonden. Op basis van deze kennis kan dit gedeelte van het plangebied (rode stippellijn op afb. 2) vrijgegeven worden met betrekking tot het aspect archeologie.

Afbeelding 1. De ligging van het plangebied (zwarte stippellijn) op een luchtfoto (bron: PDOK).

Afbeelding 2. De ligging van het plangebied (zwarte stippellijn) met daarbinnen de locatie van het geborgen vliegtuigwrak (rode stippellijn) op een luchtfoto (bron: PDOK).

2. Bestemmingsplan en Beleidskaart archeologie

Het plangebied valt onder het bestemmingsplan Buitengebied voormalige gemeente Niedorp¹ (onherroepelijk 1 oktober 2013) en heeft de bestemming 'agrarisch met waarde' en de dubbelbestemmingen Waarde-Archeologie 4' over het gehele perceel en op een deel van het plangebied 'Waterstaat – Waterkering'. Voor de dubbelbestemming Waarde-Archeologie 4 geldt een vrijstellingsgrens van 2.500 m² en 40 cm diep.

De archeologische beschermingsregimes die worden gehanteerd in de bestemmingsplannen zijn gebaseerd op het rapport 'Archeologisch kader voor het bestemmingsplan Landelijk Gebied, gemeente Niedorp' en de bijbehorende beleidskaart uit 2009.² In dit rapport is uiteengezet op welke archeologische waarden en verwachtingen de regimes zijn gebaseerd.

In 2013 is als onderdeel van de Beleidsnota Archeologie een archeologische beleidskaart opgesteld voor de gehele gemeente Hollands Kroon.³ Op de Beleidskaart Archeologie van de gemeente Hollands Kroon, is te zien dat het plangebied in een zone met een vrijstellingsgrens van 2.500 m² (met een dieptegrens van 40 cm) valt (afb. 3). De vrijstellingsgrens is tot stand gekomen omdat in dit ruilverkavelde gebied een krekenselsel en kreekruggen aanwezig zijn, die in de prehistorie (Laat Neolithicum en Bronstijd) aantrekkelijk waren voor bewoning (Code ND084). Alhoewel de toelichting van de beleidskaart geen uitspraak doet over de archeologische verwachting kan gesteld worden dat het plangebied in een zone ligt met een middelhoge archeologische verwachting voor vindplaatsen uit de prehistorie en een lage archeologische verwachting voor de perioden daarna.

Afbeelding 3. De ligging van het plangebied (zwarte stippellijn) op de beleidskaart archeologie van de gemeente Hollands Kroon (bron: Cultuurcompagnie Noord-Holland 2013).

¹ NL.IMRO.1911.BpBuitengebied2010-va02.

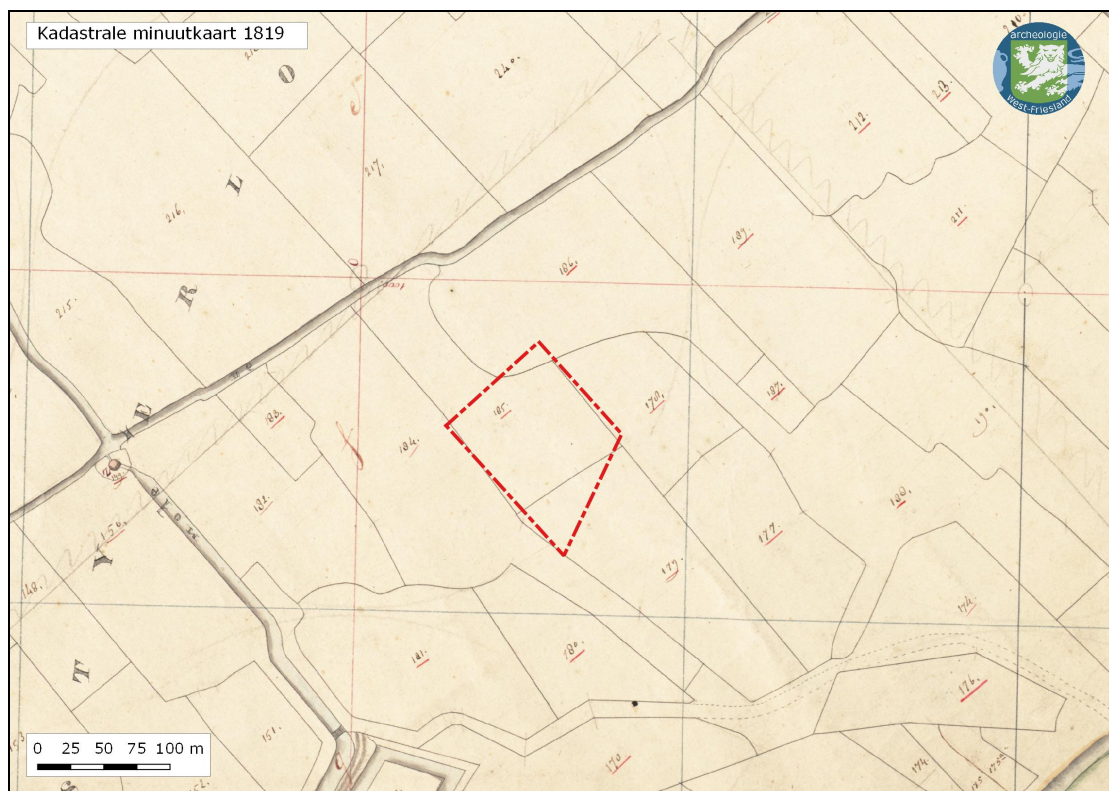
² Den Boon & Nyst 2009.

³ Cultuurcompagnie Noord-Holland 2013.

3. Cultuurhistorische achtergrond

Het plangebied ligt tussen de historische dorpskernen van 't Veld en Nieuwe Niedorp in. Het gebied rondom Nieuwe Niedorp is waarschijnlijk tussen de 10de en 13de eeuw ontgonnen. De middeleeuwse bewoning concentreerde zich waarschijnlijk langs de huidige linten.

Voor het bepalen van de aanwezigheid van bewoningsresten uit de Nieuwe Tijd kan gebruik worden gemaakt van historisch kaartmateriaal. Op geen van de geraadpleegde historische kaarten is bebouwing zichtbaar binnen het plangebied (zie bijvoorbeeld de kadastrale minuutkaart uit 1819 op afb. 4). Binnen het plangebied geldt een lage verwachting voor vindplaatsen uit de Nieuwe Tijd.

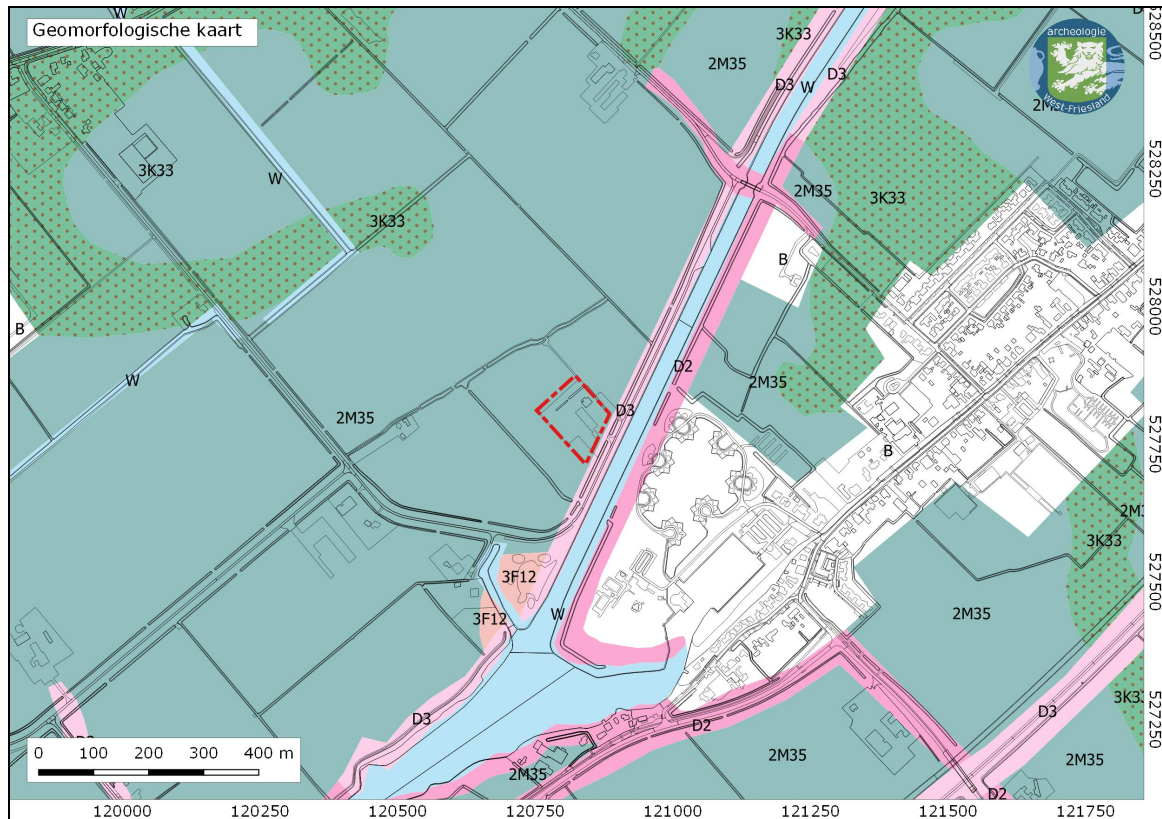
Afbeelding 4. De ligging van het plangebied op de kadastrale minuut uit 1819.

4. Archeologische en geologische bronnen

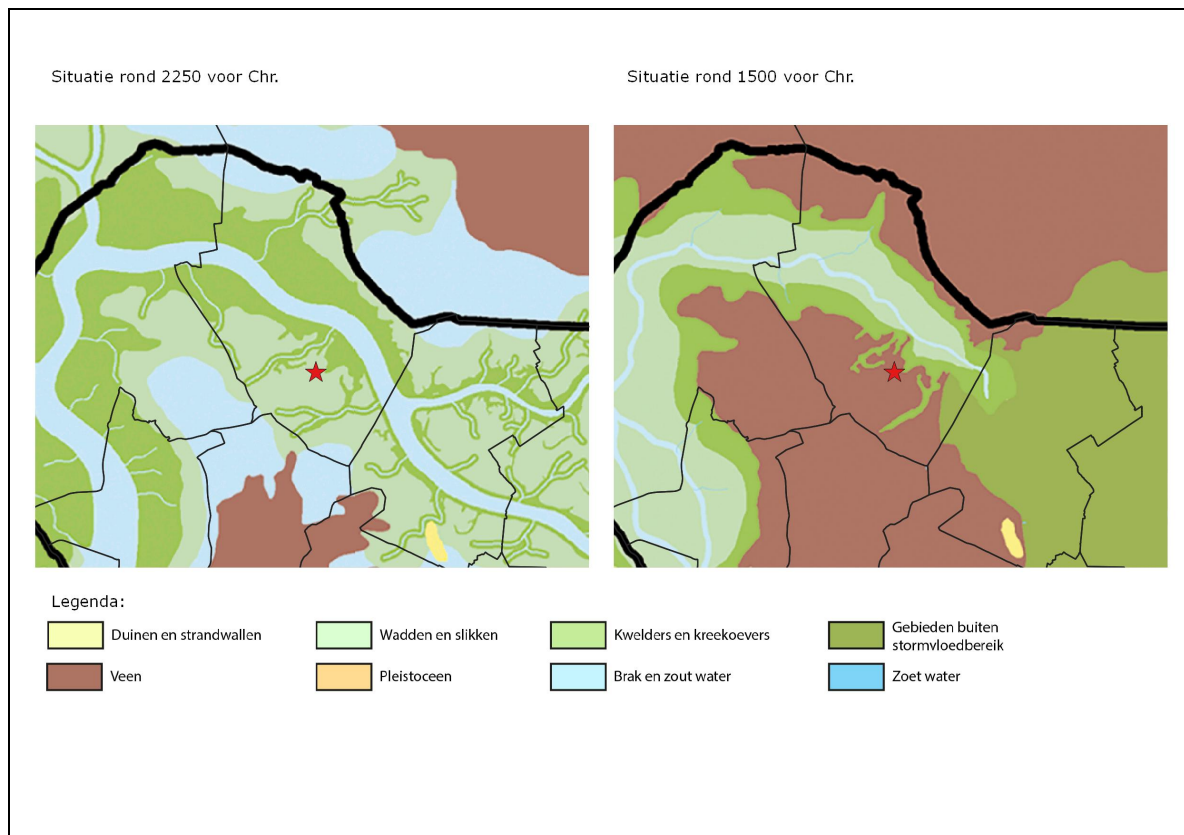
Aan de hand van de geologische ontstaansgeschiedenis van West-Friesland kan inzicht worden verkregen in de verwachting voor vindplaatsen uit de prehistorie. Op de geomorfologische kaart van Nederland (1:50.000) zijn binnen het plangebied vlakten van getijafzettingen (code 2m35, blauwgroen op afb. 5) aanwezig.

Vanuit het Zeegat van Bergen heeft een grote getijdengeul zich ingesneden in West-Friesland in de periode tussen 3800 en 1500 voor Chr. Na verzanding van de geulen kwamen door inklinking van de afzettingen de voormalige geulen en krekken als ruggen hoger in het landschap te liggen. Bewoning op deze afzettingen is in principe mogelijk vanaf het Laat-Neolithicum. Prehistorische bewoners vestigden zich voornamelijk op deze hogere delen in het landschap. Uit archeologisch onderzoek uit 2011 is echter gebleken dat in de Bronstijd ook op de kwelders gewoond werd.⁴ Na de sluiting van het Zeegat van Bergen (circa 1200 voor Chr.) ontstond op grote schaal veengroei. Hierdoor was het gebied grotendeels onbewoonbaar in de IJzertijd. Dit veen is in de loop van de Middeleeuwen mede door ontginningen weer verdwenen.

⁴ Roessingh & Lohof 2011.

Afbeelding 5. De ligging van het plangebied op de geomorfologische kaart (bron: Stiboka/RGD 1981).

Afbeelding 6. De globale locatie van het plangebied (rode ster) op paleogeografische kaarten (schaal 1:200.000: naar Van Zijverden 2017).

In het kader van het project Farmers of the Coast zijn paleogeografische kaarten (schaal 1:100.00) vervaardigd. (afb. 6).⁵

In het Neolithicum (rond 2.500 v. Chr.) stroomde de rivier de Vecht ten noorden van Kampen via een stelsel van meren naar de zee bij Bergen. Door het kleine verval in de benedenloop van de Vecht kon de zee diep landinwaarts binnendringen. De zee en de Vecht voerden samen onvoldoende zand en klei aan om het gehele bekken op te kunnen vullen. In West-Friesland ontstonden daardoor grote open watervlaktes. Rond 2250 voor Chr. ligt het plangebied in het krek- en kommenlandschap. Voor vindplaatsen uit het Laat Neolithicum geldt een middelhoge archeologische verwachting.

Rond 1800 voor Chr. vond een grote verandering plaats in West-Friesland, mogelijk als gevolg van een stormvloed. Hierdoor ontstond een uitgestrekt kweldergebied dat buiten het stormvloedgebied kwam te liggen en zeer geschikt was voor bewoning in de Bronstijd. Op de kaart van rond 1500 voor Chr. ligt het plangebied binnen het veengebied, aan de rand van de hoog opgeslibde kwelders. De begrenzing van het veengebied is niet zeker. Op basis van de ligging van het plangebied langs de hoog opgeslibde kwelders geldt een middelhoge verwachting voor vindplaatsen uit de Bronstijd.

In de voormalige gemeente Niedorp hebben in de jaren '50 tot en met '70 van de 20ste eeuw ingrijpende ruilverkavelingswerkzaamheden plaatsgevonden, waarbij sloten zijn gedempt, nieuwe sloten gegraven en veel terreinen zijn geëgaliseerd.

In en rondom het plangebied staan verschillende onderzoeken geregistreerd in Archis (afb. 7). Relevante onderzoeken worden hieronder kort besproken.

Ten westen van het plangebied is in 2007 een archeologisch Inventariserend Veldonderzoek (bureauonderzoek en booronderzoek) uitgevoerd ten behoeve van het nieuwbouwproject 't Veld Noord.⁶ Tijdens het booronderzoek zijn geen archeologische indicatoren of aanwijzingen van cultuurlagen aangetroffen en is geen vervolgonderzoek geadviseerd.

In het kader van het archeologisch onderzoek 'kanaal Omval-Kolhorn' is in 2009 een archeologisch Inventariserend Veldonderzoek (bureauonderzoek en booronderzoek) uitgevoerd. Voor de ten zuidwesten van het plangebied gelegen locatie 14 werd in het bureauonderzoek vastgesteld dat er archeologische resten konden worden aangetroffen daterend uit het Laat-Neolithicum – Bronstijd. De resultaten uit het booronderzoek zijn omschreven als:

De bouwvoor binnen deellocatie 14 heeft een dikte variërend van 0,2 tot 0,5 m en bestaat uit bruine, humusarme tot matig humeuze, zeer lichte tot matig lichte zavel. In de boringen 14.2 en 14.10 zijn hierin recente puinsporen aangetroffen. Onder de bouwvoor bevindt zich een gelaagd pakket variërend van kleiig zand tot lichte klei veelal met zandlaagjes en schelpenresten. In de boringen 14.2, 14.3 en 14.6 is in de ondergrond, op een diepte van respectievelijk 1,7, 1,8 en 1,65 m –mv tevens veen aangetroffen. Het bodemprofiel is in de boringen 14.2, 14.3, 14.4, 14.6, 14.7 en 14.10 tot op grote diepte verstoord (variërend van 0,9 tot 2,1 m –mv). De verstoring bestaat onder meer uit recente puin- en metaalresten, sintel en plastic.⁷

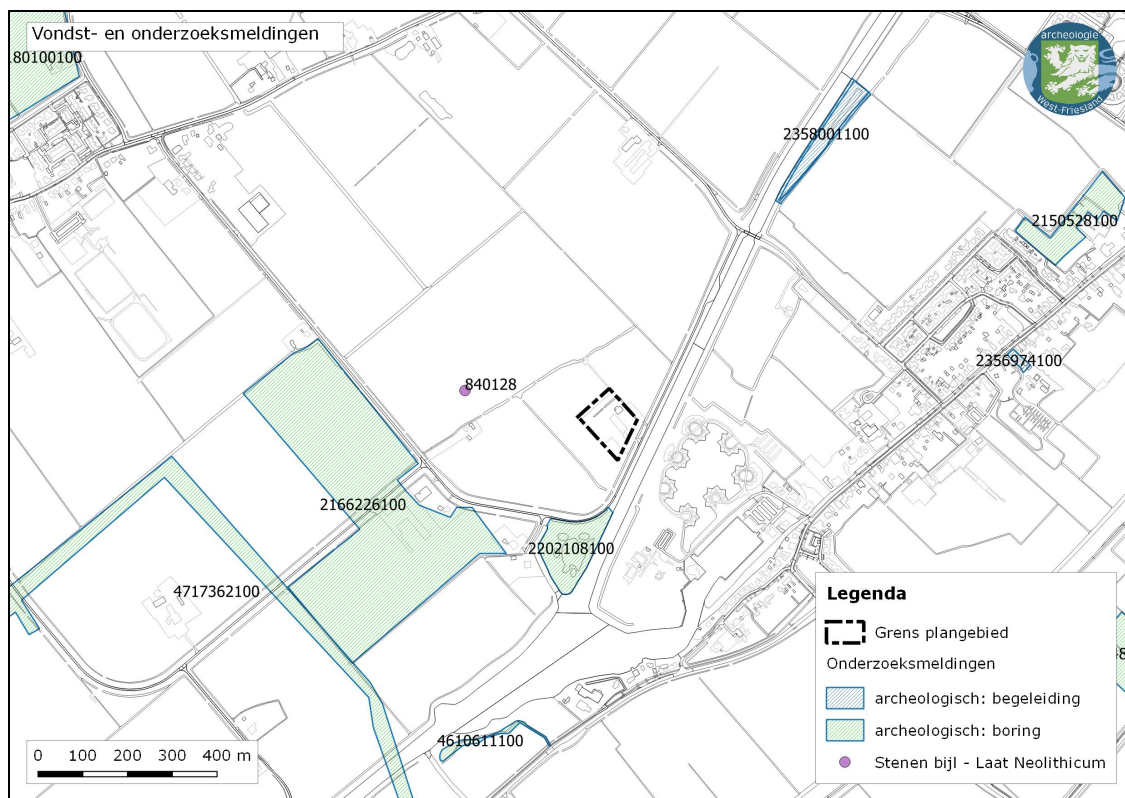
Op basis van de resultaten van het veldonderzoek (boringen) is vastgesteld dat de bodem hier verstoord is en dat zich binnen het deelgebied geen archeologische nederzettingen bevinden. Er is ook hier geen vervolgonderzoek geadviseerd.

Binnen een straal van 500 m is één vondstmelding bekend. Het betreft hier een stenen bijl uit het Laat Neolithicum (Archis-nummer 840128: afb. 7).

⁵ Van Zijverden 2017.

⁶ Molenaar 2007, 8: Archiszaaknummer 2166226100.

⁷ Boekema 2009, 14: Archiszaaknummer 2202108100.

Afbeelding 7. De Archis vondst- en onderzoeksmeldingen in de buurt van het plangebied (bron: Archis).

5. Gespecificeerde archeologische verwachting

Nederzettingen uit het Laat Neolithicum zijn in West-Friesland doorgaans goed herkenbaar aan een sterk humeuze cultuurlaag. De nederzettingen bevonden zich vermoedelijk op oeverwallen langs kleinere kreesystemen. Op basis van de geologie geldt voor het plangebied een middelhoge archeologische verwachting vindplaatsen uit het Laat Neolithicum.

Vindplaatsen uit de Bronstijd komen voornamelijk voor op de flanken en toppen van de bredere getij-inversieruggen, maar ook op de kwelders. Op basis van de geologische onstaansgeschiedenis geldt voor het plangebied een middelhoge archeologische verwachting voor vindplaatsen uit de Bronstijd.

Na sluiting van het zeegat van Bergen ontstond op grote schaal veengroei. Voor vindplaatsen vanaf de Bronstijd t/m Middeleeuwen geldt een lage archeologische verwachting.

Op basis van historisch kaartmateriaal geldt eveneens een lage archeologische verwachting voor vindplaatsen uit de Nieuwe tijd

6. Conclusie & Advies

Het perceel aan de Kanaalweg 5 heeft een agrarisch bouwvlak terwijl er op het terrein niet langer agrarische activiteiten plaatsvinden. Het staat in de planning om een nieuw bestemmingsplan te creëren waarbinnen het huidige gebruik als gemengd paardenbedrijf beter past.

Op basis de gespecificeerde archeologische verwachting kan gesteld worden dat de huidige dubbelbestemming binnen het bestemmingsplan (Waarde – Archeologie 4: vrijstellingsgrens van 2.500 m² en 40 cm diep) toereikend is om de te verwachten archeologische waarden te beschermen.

Archeologie West-Friesland adviseert om de huidige dubbelbestemming aan te houden. Indien er binnen het plangebied ingrepen plaatsvinden die de vrijstellingsgrens van 2.500 m² overschrijden dan dient het aspect archeologie mee te worden gewogen.

Het gedeelte van het plangebied waar het vliegtuigwrak in 2020 is geborgen (rode stippellijn op afb. 2) kan vrijgegeven worden met betrekking tot het aspect archeologie.

7. Bronnen

Archis 3.0

Boekema, Y., 2009. Archeologisch onderzoek kanaal Omval-Kolhorn. *Grontmij Archeologische Rapporten* 648. Grontmij, Assen.

Cultuurcompagnie Noord-Holland, 2013. *Beleidsnota Archeologie gemeente Hollands Kroon*. Cultuurcompagnie Noord-Holland, Alkmaar.

Den Boon, L. & C.L. Nyst, 2009. Archeologisch kader voor het bestemmingsplan Landelijk Gebied, gemeente Niedorp. *SCENH-rapport* 166. Stichting Cultureel Erfgoed Noord-Holland, Haarlem.

Molenaar, S., 2007. Plangebied Leijerpolderweg, gemeente Niedorp; archeologisch vooronderzoek: een bureau- en inventariserend veldonderzoek. *RAAP-NOTITIE* 2383. RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V., Weesp.

Roessingh, W. & E. Lohof, 2011. Bronstijdboeren op de kwelders. Archeologisch onderzoek in Enkhuizen – Kadijken. *ADC-Rapport* 2200/*ADC Monografie* 11. ADC-ArcheoProjecten, Amersfoort.

Westfries Archief

Zijverden, W.K. van, 2017. *After the deluge, a palaeogeographical reconstruction of Bronze Age West-Frisia (2000-800 BC)*. Sidestone Press, Leiden.